

EUSKAL BALADA TRADIZIOZKOEN ESTILOAZ

Juan Mari LEKUONA

Estilo hitza bere esanahi orokorrean hartuko dugu hemen, hizkuntzalarienak diren xehetasun eta alderdi espezialduetan sartu gabe. Estiloa defini daiteke autore baten espresio pertsonala bezala, edota idazlan baten fisionomia formala bezala. Baina hitz horri hedadura zabalagoa eman dakioke, literatur mugimendu jakin bati erantsiz, edota eskola bati, edota periodo artistiko oso bati. Gure helburua da poesi genero baten, euskal baladen, ezaugarri berezi eta konstanteak adieraztea, azpian daramaten ideal estetikoari erreferentzia eginenez, eta gustamolde, kultur joera eta egitura formalak kontuan edukiz.

Estiloa har daiteke antzinateko erretorikoen haritik, arreta jarritz edozein testuren esateko era bereziari. Estilo mota hauek aipatzen zituzten erretoriko zaharrek beren sailkapenean: estilo apala edo handitasunik gabea, estilo erdi-mailakoa edo orekatua, eta estilo bikaina edo goi-mailakoa. Alderdi hori interesgarria izanik ere, ez da jakingarriena ikuspegi hori baladen kerantza berezia azpimarratzeko, estilo mota hori beste generoekin erdibana dezaketelako.

Berrirogoko autoreek beste adiera bat eman diote estiloari: edozein autorek idazteko dituen arrazoi bereziak. Helburua irakastea bada, estiloa izan daiteke lehorra, laua, argia, dotorea, laburra. Helburua gozaraztea bada, estiloa izan daiteke apala, loratua, ederra, irriegilea, satirikoa. Helburua bihotz-eragitea bada, estiloa izan daiteke bizia, jautzia, indartsua, patetikoa, goi-mailakoa. Baina zerbait berarizkoagoa eskaini nahi genuke hemen, euskal baladen egitura-alderdia kontuan izango duena, testu azterketa deskriptiboak ematen dituen datuak jasoz eta laburbilduz, eta hortik mamituz euskal baladen estiloa eta kerantza poetiko berarizkoa.

Bestalde, azkenaldi honetan genero honi baladak deitu izanak, badu zeri-kusi euskal kontapoesiaren estiloarekin, esaten baita gure khantoreok Europako tradizioaren araberakoak direla, eta ez hainbeste erromantzetako poesia narratiboaren araberakoak. Irizpide honen azpian, besteak beste, esti-

lo-kontua ere aipatzen da eta kontuan hartzen, leku jakin batzuetako estiloa-
rekin hemengoa lotuz.

Horiek horrela, gure asmoa ez da hainbeste metodoak eta berorien emait-
zak eztabaidatzea, baizik eta literatur azterketen ondorenak jasotzea, gure
poesi mota zahar honen zenbait alderdi estilistiko zehatzago azpimarratzen
has gaitzen.

Ohartarazi behar da, baita ere, gure kontapoesiako ereduaren desberdintasun
handia estiloari dagozkionetan. Hiru multzo nagusi bereiz daitezke: 1. Erdi
Aroaren ilunabarrekoak, testu zaharrak deiturikoak; 2. XVI-XVIII mendeetako
balada tradizionalak izendatuko genituzkeenak; eta 3. XVIII-XX. mendeetan
loraturiko balada arruntak deiturikoak¹. Sailkapen hau kontuan hartzea ezin-
bestekoa da euskal baladak bere osoan ikusteko; baina gaia tratatzeko zailtasu-
nak ere ikuspegi zabal horretan aurkitzen ditugu, hainbat egitura, hainbat forma
eta hainbat edukin kontuan eduki beharrean aurkituko garelako. Horregatik da,
guk bereziki balada tradiziozkoak aztergai aukeratu izana.

1. ARKEOLOGISMOA

Ahozko poesigintza zerbait ezagutzen duenari sentsazio bereziak sortzen
zaizkio zenbait balada zahar entzuten edo irakurtzen duenean. Aurki ditzake
lehen beste poemetan aipatutako klitxeak, edota poema desberdinetako pus-
ketak beste batasun poetiko batean elkartuak, edota gai desberdinetako pus-
ketak elkarri josiak, edota eraikuntza desberdinetako modulu metrikoak elka-
rrekin metatuak. Hitz batean, pieza berri baten barruan beste baladetako pieza
zaharragoak aurkitzen dira, poema bera aztarnategi moduko bat gertatuz, non
aurkitzen baitira beste baladetako pusketak balada berri baten azpian.
Horrelako poemak kantatu, entzun edo irakurtzerakoan, poesi estilo berri
baten aurrean aurkitzen gara, hain zuzen arkeologismo eitea hartzen diogun
poesikara baten aurrean.

Adibide moduan, ikustagun erlijio-balada bat, erromesaldikoa,
Arantzazuko pelegri-bizipenei eta etxeko debozio-kantuei atxikia.

‘Ama Birjiña eguna da ta/ kanta dezagun kantia;
nik kantauko dot kantia, baña/ ondo erantzun jentia.
Arantzazura bidia luze,/ gañera aldatz-goria;

¹ Y. LAKARRA, K. BIGURI, B. URGULL, *Euskal baladak. Antologia eta azterketa*, 2
t., 15 or. eta hur.

arri labrauaz egiña dago/ paradisura bidia.
 Arri labraua ona da, baña/ galtzairu piña obia;
 urre gorrijaz eginda dago/ paradisuan sillia.
 Silla artantxe jarrita dago/ Birjiña Ama Andria...
 Bera bezela gura leukiden/ Birjiñak bere Semia.
 Sabel garbijan eduki zuen/ bederatzi illabetian;
 bederatzi illak igaro eta/ jaio zen Gabon-gabian.
 Mundu guztia salbatu zuen/ Natibitate goizian;
 mundu guztia salbatu zuen/ Natibitate goizian.
 Izar eder bat argitu zan-da/ abantau nitzan bidian;
 bere argitan juañ izan nitzan/ Arantzazura bidian.
 Ama Andria ta bere Semia/ topau nituzan bidian;
 kontseju onak emon zizkiden/ Ama-Semien artian.
 On da umilde izan nedilla/ munduan nazen artian;
 gero ez nebala damu izango/ emendik niJuanian.
 Odola pranko ixuri zuen/ oin-utsetan da lurrian...
 -Ene Semia, eutsi zapatak;/ jantzi eidazuz soñian.
 Ama Andria, largatu bedi/ onela noian artian;
 nik erijotza artu biar dot/ Kalbariyo'ko mendijan.
 Kalbariyo'ko mendijan eta/ kurutze gogor batian;
 nik erijotza artu biar dot/ kurutze gogor batian²

Manuel Lekuonak egoki deskribatzen digu erromes-poema honetan eta antzekoetan, aurkitzen den arkeologismo moduko hori. Hala dio:

'No se nos escapa que este cantar históricamente está constituido de fragmentos dispersos de un cantar antiguo, o aún si se quiere, de diversos cantares... El pueblo al cantar tales fragmentos, históricamente dispersos, al impulso de un momento de inspiración, proyectó en ellos de nuevo el soplo de su propio espíritu, y de este modo lo que antes no eran más que elementos dispersos, surgen ahora en un nuevo cuerpo con un nuevo sentido poético. No de otro modo que si una arquitectura construyera sus monumentos con elementos dispersos de monumentos anteriores...'³

Alde batera utziz Manuel Lekuonak zuen helburua gauza hauek aipatze-rakoan, hau da, ahozkotasanaren ezaugarriak markatzea, eta bereziki hemen *lo descabellado y hasta racionalmente disparatado del proceso de su discurso*,

² M. LEKUONA, *Literatura oral vasca*, in 'Idazlan-Guztiak', 1. t., *Ahozko Literatura*, 'Kardaberaz Bilduma 22', Gráficas Eset, Gasteiz-Vitoria, 1978, 289-290 or.

³ ID. ibid.

guk azpimarratu nahi genuke balada zaharrek eta tradiziozkoek arkeologismo baten eitea dakarkigutela gogora eta ahogozora, horrelako baladak dastatzerakoan edo ikasterakoan.

Era honetako testuen argibide ohargarriak, besteak beste, erromesaldiko balada erlijiosoetan dauzkagu. Pelegrien elizetan dute sorburu, eta behar bada erromesaldietan ikasiak dira eta gero eguneroko etxe-debozioetan berrituak, luzaz eta iraupen handiz kantatuak, eraskotako erabilerak ezagutuak. Eta indartsu nabararazten dituzte ahozkotasunaren eredu jakinak: testu idekien konportamentu jakingarriak, kutsaduren lekuko argiak, poema-pusketa ezagunen funtzinaltasun berriak. Eta hori guztia da kontapoesia herrikoiaeren funtsezko estiloa agerraraziko duen ezaugarri berezia, askotan aurkitzen dena eta guk arkeologismoa deitu duguna.

2. POLIMETRISMOA

Euskal baladen alderdi metrikoa aztertu genuen Euskaltzaindiaren Herri-literatura Azpibatzerdeko Lehen Jardunaldietan, 1989an, Billabonan. Mintzaldiaren izenburuak hala dio: 'Kontapoesiaren modulu metrikoak hegoaldeko usarioan'. Lan honetako datuak dira hemen baliatuko ditugunak.

Idazlan horren ondorio orokorretan agertzen denez, esaten genuen guk aztergaitzat hartutako kontapoesiaren bildumak, eraskotako moldeak erakusten dizkigula⁵. Zehaztaperen honek, gauzaren aberastasuna ezezik, erakusten digu genero honetan beti ez direla berdinak izan konbentzio metriko-literarioak. Eta nabari diren aldakuntzetatik, eta besterik gabe, datu kronologiko zehatzik atera ez badaiteke ere, gauza garbia da eredu desberdinetara jo duela euskal kontapoesiak garaiko ulerkuntza eta sentiberatasun estetikoari jarraituz⁶.

Ondorio xeheagoetan sartuz, aditzera ematen da, sei eratako modulu metrikoak daudela. Edota bestela esanik, estrofa ez dela neurkera molde bakarra, baizik eta ohiko estrofismoarenak ez diren beste efektu siko-dinamikoak bilatzen direla, hala nola errepikena, tiradena, periodoena eta baita molde libreena ere⁷.

⁴ J.M. LEKUONA, 'Kontapoesiaren modulu metrikoak hegoaldeko usarioan', *Euskera*, 36 (1991), 825-825 or.

⁵ ID., *ibid.*, 851 or.

⁶ ID., *ibid.*, 827 or.

⁷ ID., *ibid.*, 851 or.

2.1. Metrizismo ohikoa

Egia da euskal baladetan estrofa direla modulu metrikorik erabiliena, ia hirutatik bi. Baina estrofa horiek eraskotakoak dira eta moldaketa ugarikoak: lauko txikia (%8,196), zortziko txikia (%18,032), hamarreko txikia (%1,639), lauko nagusia (%4,918), zortziko nagusia (%3,278), seiko nagusi hautsia (%1,639), koplak (%6,557), koplak nagusia (%6,557), biko berdina hamabi silabez (%1,639), molde bereziak (%3,278), moldeak nahasian (zazpiko berdina puntuetan aldakor), (%1,639), molde nagusia (koplak eta tirada) (%6,557)⁸.

Estrofa-moldeen erabilera antzekotasun bat badute baladak, herri-lirikak eta bertsolaritzak, baina desberdintasunak ere badaudela esan behar hiru genero horien artean. Antzekotasuna dute zortziko txikiaren erabilkeran, berau delarik molderik erabiliena baladetan eta herri-lirikan, eta asko erabilia bertsolaritzan, agian erabiliena ere bai, batez ere zenbait autoretan. Baina desberdinak dira beste estrofa-moten egituretan, baladak xehetasun hauek hartzen dituelarik: joera du estrofa laburragoak ontzera, berso-lerro eta puntuen konbinaketa urriagoak eta apalagoak egitera, ohiko estrofismoari ihes egitera, teknika zaharragoak aurkeztuz, bertso-lerroetan balantza eginez. Baina landuagoa da herri-lirikaren molde estrofikoa, eta oro har luzeagoa bertsolariak darabilkien neurkera-eredua. Baladak estrofismo xumeago eta arraiaigo bat lantzen du, testuaren malgutasuna, neurritasuna eta xehetasuna bilatuz, aforismo eitea areagotuz eta testuaren zama erretorikoa uxatuz. Berezia dela esan behar euskal baladen estrofagintza.

2.2. Estrofa errepikadunak

Errepiken erabilera legoke bigarren aipatu beharra modulu metriko desberdinen efektu diskurtsiboa finkatzerakoan. Hara eredurik aipagarrienak.

Beti deiki berdinak puntuetan errepikatuz eginiko moduluak. Abididez, 'Leisibatxu' eta 'Urtsua' izendatzen diren baladak. Hona testuen hasierak:

'Leixibitxu zuria dezu / andratxu gaztia.
Ondo gobernatuta / bai aita frailia.
Eskutxu zuriak dozuz / andratxu gaztia.
Guantepian ibilite / bai aita frailia.
Familiarik edo bozu / andratxu gaztia?
Seme bi ditudaz / bai aita frailia'...⁹

⁸ ID., *ibid.*, 828 or. eta hur.

⁹ Y. LAKARRA, K. BIGURI, B. URGULL, *ibid.*, 125 or.

‘Kalian zer berri da / ene anaia jauna?
Zu añaña zarela / ene arreba Ioana.
Zertaik zautu datate / ene anaia jauna?
Kotilluna laburtu / nere arreba Ioana?...’¹⁰

Elkarrizketako deikiak puntuetan errepikatuz eginiko moduluak ditugu. Honen arabera, estikoaren lehen partean elkarrizketaren hasiera eta deikia puntuaren orde zezarria; eta bigarren partean erantzuna eta berriro deikia puntuaren orde zez. Estrofismoaren ohiko dinamika hausten da puntuak berdinak jarritz, testuaren garapena lehen partean ematen delarik. Zailtasuna kentzen zaio bertsogintzari eta horrengatik edo, jolas eitea hartzen du testuaren horrelako erabilkerak. Bestalde, deiki horiek daramaten ironia azpimarratuko genuke, solaskidearen maila soziala aipatzen denez, edota solaskidearen izena eta ahaidetasuna edota andre gaztea solaskide duen aita frailea, azpitik intenzio jakinak adierazten direla.

Errepikadun estrofetan bada beste eredu bat, erdian errenko bertso-lerro bera errepikatuz egiten dena. Demagun adibide ezagun hau:

‘Brodutzen ari nintzen, / ene salan jarririk:
aire bat entzun nuen / itsasoko aldetik;
itsasoko aldetik,
untzian kantaturik’¹¹

Errepika honek esaldi hori enfatizatzen duela esan daiteke. Baina esan daiteke ere “nondik” juntagailua azpimarratzen ote duen, estilo indartsuago bat esaldiari emanez: itsasoko aldetik, ETA GAINERA untzian kantaturik.

Modulu metrikoetan beste errepika-eredu bat ere erabiltzen da, erdian, txandaka, bertso-lerro bera errepikatuz, bihurkia eginez. Lotura egiterakoan, hitz arrotz bat aipatzen du “kyrie, kyrie”, ahapaldiaren giro ironikoa areagotuz. Hona eredu bat:

‘Fraide txar batek jakin zuen
etxekandre bat gaizki zela
haren senarra hor ez baitzen
kyrie, kyrie
haren senarra hor ez baitzen
a la mezon
kyrie eleison’¹²

¹⁰ IIDEM, *ibid.*, 180 or.

¹¹ IIDEM, *ibid.*, 137 or.

¹² IIDEM, *ibid.*, 151 or.

Poema-eredu honetan errepikak leku berezia dute pentsamentuaren erritmoan: Informazioa errepikan doa, baina informazio satirizatua dugu, *kyrie*, *kyrie*, hitz arrotzek ironia damaiotela esaldi errepikatuei. Eta gero, azken berdina beti, "A la mezon/ *kyrie eleison*, ezkontza eta botuak satirizatu.

Beste errepika modu bat ere nabari da modulu metrikoetan: estrofaren hasieran deikiak errepikatuz eginiko moldea. Teknika berezia duela esan behar, elkarrizketa hasterakoan aipatzen diren heinean.

'Ene ama, othoi, errazu/mithil horiek zer duten.
Ene alaba, deüjerik ez/zamari beltza galduriken.
Ene ama, othoi, errazu/neskato horiek zer duten, /
Ene alaba, deüjerik ez" zilhar untzi bat hautse duten'¹³

Hasierako deiki horiek, elkarrizketa eta dramatizazioa azpimarratzen dute, kondairaren progresioa eta aurrerapena markatuz, eta egitura paralelistikoa emanez kantuko zati desberdinei. Solaskideen barne-egoera aurreratzen doa, jakinmina eta ezkutua gorde beharra dosifikatzen direla, mailaz-maila kontaera aurrera eramanez. Eta deikiok markatzen dute azpisekuentzien hurrenkera era paralelistikoetan markatuz kontaeraren progresioa eta garapen erlatuzkoa.

2.3. Tiradak

Monorrismo andanak dira, modulu finakoak silabetan eta puntutan, baina ez hala bertso-lerrotan. Puntu jakinetako estrofaren dinamika hausten da, errematearen egitekoa zerbait ezkutuaraziz. Osagaiak metatuz eta pilatuz ari den diskurtsu poetikoa dugu; diskurtsuaren garapena ez dago hain loturik estrofaren dinamika zehatzari.

Moldeak izan daitezke eredu handitik edota txikitik hartuak, eta puntuetan atzizkia erabiltzeko joera nabari da, teknika zaharrak ere aurkitzen direlarik, bai oroitzapenerako (X/X eta Y hedakunde formula), bai beste espresio poetikoak lortzeko (pilaketaren figura).

Hamarretik bat dira horrelako modulu metrikoak. Eredurik zaharrenetakoak noski, estrofismoaren estiloa hausten dutenak eta euskal baladen aniztasun metrikoaren adierazgarri direnak, tiraden presentzia eta estiloa ohartaraziz.

¹³ IIDEM, ibid., 92 or.

2.4. Periodoak

Modulu finkoak dira puntutan, ez hala, ordea, silabetan eta bertso lerrotan. Guk ongi ezagutzen ez dugun metrikaz baliatzen da, seguru aski: periodo erritmikoak edo dira, andana monorrimotan garatuak.

Eredu askotxo ziren batez beste periodoak izenburupean ezarri genituenak: guztira %11,475. Inolako zehazketarik ez genuen egiten, oso urria delako metrika zahar honetaz dugun ezagutza, eta gehiago sakonduta ere erraz ez genituzkeelako bereziko hainbat puntu zail.

Hala ere, testuon metrika nola izan zitekeeen ulertzeko, hipotesi modura har daitekeela uste dugu "Aldaztorrean nengoanean" balada¹⁴. Batetik Mitxelenak antzeko ikusten ditu Lekeitioko hau eta Sandailirena; eta hau zaharra denez, horrela dela hura ere onar daiteke ezbairik gabe¹⁵. Bestetik Azkuek baladaren partitura osoa ematen du, hasi eta buka. Bertan kantuaren etenak, nota dominatzailearen inguruko multzo silabiko libreak, eta nota tonikoaren ingurukoak ematen dira. Modulu finkoak puntutan, ez hala silaba eta bertso-lerrotan. Eta pentsa liteke hori zela gure balada zaharren neurkera eta kantatzeko era, modalitate batean behintzat.

Aldaztorren (5) nengoanean (5) irra goruetan (6)
 etorri ddatan (5) erroi zarra (4) grauetan (3).
 Erroi zarra (4) zer dakazu(4) albiste (3)
 Alamarkea (5) galdu dala (4) dinoe (3).¹⁶

Honen arabera, estiko bakoitzak hiru segmento ditu, hitzetan eta melodian, eta puntua darama; gero biz bat eginez distikoa da hemen agintzen duena; ez, ordea, balada osoan zehar. Eraikuntza bera dute, silabetan izan ezik; eta malgutasun handia du melodiak, hitzen ebakierara egokitzen dela. Bestalde, galtzen da bistatik estrofaren eraikidura karratua, modulu desberdinak nahasten direlarik. Zerbait horrela behar zuen izan guk hain gutxi ezagutzen dugun balada zaharren neurkerak, eredu honen arabera.

Gelditzen zaizkigu estrofa periodotuak eta libreak, guk hemen, laburtasunaren amarez aipatzeke utziko ditugunak. Arlo hau amaitzeko esan dezagun metrismo berezia dutela euskal baladek. Asko eta asko garapen berezirik gabeko moduluak ditugu, laukoen presentzia nabarmentzen delarik

¹⁴ R.M. AZKUE, *Cancionero popular vasco*, "Euskaltzaindia", Bilbao, 1990, 2t., 932-934 or.

¹⁵ L. MITXELENA, *Textos arcaicos vascos*, "Minotauro", Madrid, 1964, 94 or.

¹⁶ R.M. AZKUE, *ibid.*, 932 or.

gehien. Bestalde, estrofismoak ez du agortzen baladen metrizismo arazoa: azpimarratzekoak benetan, errepiken erabilera enfasis emateko, ironia kutsatzeko, pentsamentuen erritmoa hausteko; eta monorrismo andanak erlatuaren ehundura josten joateko. Hitz batean, metrizismo hau oso kontuan hartzekoa da euskal baladen estiloa arakatu eta finkatzerakoan.

3. MINIATURISMOA

Baladen egitura narratiboari gagozkiolarik, sarrerako estrofa dugu orain gogoan, egoerazko hasieran datorren *incipit* miniaturia. Kontapoesiako lehen estrofan agertzen den ederkeraz ari gaituzu: kantuaren laburbilketa dateke, khantorearen sentimentua, tematikaren kinka, baladaren kolorea eta helburu jakina dituela. Guztia txikian adierazi ohi da, abiadako lehen inpresioan.

Aurkez ditzagun zenbait balada aipatuenen hasierako estrofak:

- a. *Bereterretxen khantoria*
 "Haltzak eztü bihotzik
 ez gaztanberak ezürrik.
 Enian uste erraiten ziela
 aitunen semek gezurrik"¹⁷
- b. *Ozaze Jaurgainian*
 'Ozaze Jaurgainian / bi zitroin doratü
 Atharratzeko Jaunak / bata dü galthatü;
 Ükhen dü arrapostü / ez direla huntü.
 Hunthürrik direnian / batto ükhenen dü'.¹⁸
- c. *Egun bereko alarguntsa*
 'Goizian gozik jeiki nündüzün / ez kondü nintzan goizian;
 Bai eta ere zetaz beztitü / ekhia jelkhi zenian;
 Etxekandere zabal nündüzün / eguerdi erditan.
 Bai eta ere alarguntsa gazte / ekhia sartü zenian'¹⁹
- d. *Ura isuririk*
 'Ura isuririk / sorginen bidean
 dohaina bildu dut / bazko arratsean.
 Gauaz Mayi nuzu / egunaz oreina
 etxeko zakurrek / xerkatzen nutena'²⁰

¹⁷ Y. LAKARRA, K. BIGURI, B. URGULL, *ibid.*, 79 or.

¹⁸ J. RIEZU, *Flor de canciones populares vascas*, "Ekin", Buenos Aires, 1948, 125 or.

¹⁹ *ID.*, *ibid.*, 144 or.

²⁰ Y. LAKARRA, K. BIGURI, B. URGULL, *ibid.*, 173 or.

Sarrera hauek badute kidesan bat beste artegintzetan gertatzen denarekin: idazlan baten aintzin-solasa dirudite, edota kodeetako kopialarien hasierako biñeta marraztu eta koloreztatuak; edota arkitekturako ate landuak, 'porta speciosa' direlakoak, nahiz portiko kaperatuak; edota gure baserrietako atari armarridunak. Horietan, monumentu artistikoaren lehen hurbilketa bat eskaintzen zaio barneratzaera doanari.

Antzeko eginbideari ematen dio amore sarrera miniatu horrek ere. Kontaktuan jartzen da hartzailea gaiarekin, giroarekin, kantuaren arnasarekin. Hutsik egin gabe, beti hasieran kantatu ohi da; eta honen ondorioz edo, sarre-rako estrofa hori balada osoaren logotipo bezala gertatzen da, izena damaiolarik poesiari, eta izateko arrazoia ere bai, poema erakargarri gertatuz baladazaleari.

Lehen khantorean, Bereterretxen hartan, gezurra eta faltsukeria dira arbuizten. Kopla zaharraren teknikaz mamitzen da mezua: hasiera estilizatuan bi irudi ordezkari aipatzen dira, "Haltzak ez du bihotzik, ez gaztanberak ezurrik". Eta gero irudi fokâla adierazten da, ziurtasun beraz uste zuela aitunen semek ez zuela esaten gezurrik. Bi esaldi paralelo daude, eta hirugarrena kontrajarria, salatuz hautsi duela aitunen semeen kode etikoa. Plastizitatea koplak agintzen duen irudi-jokoan datza.

Bigarren sarreraren gai ezaguna sugeritzen da: senargai edadetuaren eta neskatxa oraindik heldugabearen harremanak. Zortziko txikia denez, irudi estilizatuak baino gehiago irudi bakarraren garapen alegorizatuak eskaintzen digu baladak. Bi zitroin doratu aipatzen dira poeman, garapen honekin: Atharratzeko Jaunak bata du eskatu. Erantzun diote ez direla ondu; ondutakoan bat izango duela. Istorio erakargarri baten aurrean gaude, sarrerako irudi plastikoa egoerazko hasierari egokitzen zaiola.

Hirugarrena, berriz, gertakari deitoragarri baten aurrean kantatutakoa da: ezkontzako egun bakarrean hiru egoera dituen emakumea, hau da, ezkongai, ezkondua, alarguna. "Egun bereko alarguntsa" ere deitzen dena. Egunaren hiru une nagusiak, goiza, eguerdia, ilunabarra, bizitzako hiru egoera horiekin konparatzen dira: goizean zetaz beztituriko andregai, eguerdian etxeoandre zabala, eta ilunabarrean alarguntsa gaztea. Plastizitatea honetan datza: bizitza oso bateko pasadizuak egun baten barruan gertatuak. Sarrera erakargarria.

Laugarrengoan xehetasun antropologikoak kontatzen dira, xehetasun bakoitzak mitoan ematen den metamorfosia argitzen duela: "ura isuririk", "sorginen bidean", "bazko arratsean"; "gauaz Mayi nuzu", "egunaz oreina", "etxeke zakurreak xerkatzen nutena". Xehetasunak pilatzen dira, datu mitikoak eta eraldatzea jakin-mina sortzen duena. Plastizitatea, hain zuzen, ipuin baten hasierako datuetan datza, lehen pertsonan kontaturiko xehetasun erakargarrietan, patu txarreko dohaina delakoan.

Hitz batean, egoerazko hasiera markatzen da, irudi aukerakoz eta politez jantzia, askotan poema osoko estrofarik arnasdunena, doinua ematen duena. *Incipit* landu, marraztu eta koloretia, bere txikian poema osoarekin lotzen gaituena gaiaren berri emanez, sentipenak biztuz, estetika bati atxikitzen gaituela. Baladen sarrerako estrofagintza miniatua.

4. NARRATIBISMOA

Baladen egitura narratiboaren estiloaz eta estetikaz ari gaituzu. Historia bat kontatzen dute khantoreek eskuarki. Historia horren kontakizuna da, hain zuzen, poemaren oinarritzko sarea, beronen eraginpean eta lauki-barruan kokatzen direla eta garatzen gainerako baliabide estetikoak. Erlatu dramatikoak eraikitzeko autoreak figura eta troporik egokienak aukeratzen ditu, gaiari bizitasuna, argitasuna, emozioa eta edertasuna emateko. Egitura estetiko honek eraikitzen du piezaren azaleko fisonomia formala.

Kantatzen den historia dramatikoak ekintzetan eta eszenetan banatzen da; segmentu tematikoetan, gutxieneko edukina duten osagai narratiboetan, hiru unitateak gorde gabe eskuarki. Izan litezke kontraera huts, edota elkarrizketa huts, nahiz gehienetan nahasian etorri bi osagai horiek, kontraera balada zaharagoetan gehiago agertzen den arren.

Gero, baladen egitura estetikoak deitu duguna, ez da gaien konposizioa bakarrik, baizik eta da konposizioko zati bakoitzari dagokion tratamentua emateko teknika, nahi den erliebea markatzeko dauden prozedurak. Adibidez, simetrikoak diren baladako sekuentziak eta azpisekuentziak zer teknikaz markatzen dituen sekuentzia eta azpisekuentzia horien mugak eta garapenak: errepikak eta formula paraleloak, deikien egokitzapenak eszenen hasieran, metaketa paraleloen progresioak erlatuan, anaforak, eta gainerako figura erretorikoak. Estetikoki kontuan hartzekoak dira kontraerazko sintagmen eta elkarrizketazko sintagmen proportzioa, artistikoki nahasten direlarik nahiz bateko nahiz besteko esaldi jakinak, guztia estetikotasun baten zerbitzuan. Xehetasun hauek guztiak dira hemen azpimarratu behar genituzkeenak.

Honelako lan batean gertatzen denaren hurbilketa kuantitatiborik egiterik ez dagoenez, esenplifikazio labur bat egingo dugu, geure helburuetarako balada pare bat aukeratuz, esanahitsuak direnak, eta argigarri ere bai, guri dagokigun arloan. Bata 'Bereterretxen khantoria' dugu, bertakoa eta euskal poemetan ohorezko lekua duena; eta 'Errege Jan', kanpotik ekarria, baina alderdi tekniko bereziak dituen poemon ederkerak ikusarazteko.

4.1. 'Bereterretxen khantoria'

4.1.1. *Sarrera: Bi estrofa, kopla zaharren teknikan eraikiak, traizioaren handia eta penaren luzea azpimarratzera doazenak.*

a. *Testuak:*

(1) 'Haltzak eztü bihotzik.

Ez gaztanberak ezürrik.

Enian uste erraiten ziela
aitunen semek gezurrik'.

(2) 'Andozeko ibarra,
ala zer ibar luzia!

Hiruretan ebaki zaitan
armarik gabe bihotza'²¹

b. *Teknika literarioa*

Gorago aipatua dugu, sarreçako miniaturismoaz mintzatu garenean.

4.1.2. *Lehenengo sekuentzia: etxean gertaturiko hiru eszena, bi barrukoen artean, eta beste bat kanpokoekin.*

a. *Lehenengo azpisekuentziaren testuak:* Bereterretxe eta neskatuaren artean.

(3) 'Bereterretzek oheti

Neskatuari eztiki:

Abil, eta so egin ezan

Gizonik denez ageri'.

(4) 'Neskatuak berhala,

ikusi zian bezala,

hirur dozena bazabiltzala

bortha batetik bestera'²²

b. *Bigarren azpisekuentziaren testuak:* Bereterretxe eta Jaun Kuntiaren artean.

(5) 'Bereterretzek leihoti

Jaun Kuntiar goraintzi:

Ehün behi bazereitzola,

beren zezena ondoti'.

²¹ J. RIEZU, *ibid.*, 262 or.

²² IDEM, *ibid.*, 263 or.

(6) 'Jaun Kuntiak berhala,
Traidore batek bezala:
Bereterrex aigü borthala:
ützüüren hiz berhala'²³

c. *Hirugarren azpisekuentziaren testua*: Bereterretxe bere amarekin hizketatzen da.

(7) 'Ama, indazüt athorra
Mentüraz sekulakua!
Bizi denak orhit ükhenen du
Bazko-gaiherdi ondua!'²⁴

d. *Teknika literarioa*: Lehenengo bi azpisekuentziak era paralelistikoan eginik daude, molde berean landuak, kasu berak ezezik (nork, nondik, nori, nola), esaldien beste osagaietan ere hitz berak errepikatzen direla, adibidez berhala, bezala. Kontaeraz eta elkarrizketaz osaturiko klitxe berdinak. Bestalde, hirugarren azpisekuentzia elkarrizketa huts da, egitura markatzeko teknika berezirik gabea.

4.1.3. *Bigarren sekuentzia: Amaren ibilerak, semearen atzetik, harik eta hila dela jakiten duen arte.*

a. *Lehenengo azpisekuentziaren testuak*: Ama bere anaia gaztearengana doa, Lakharri-Bustanobira.

(8) 'Marisanten lasterra
Bostmendietan behera!
Bi belhañez herresta sarthü da
Lakharri-Büztanobira'.

(9) 'Büztanobi gaztia
Ene anaie maitia,
Hitzaz hunik ez balinbada,
ene semia jua da'.

(10) 'Arreba, ago ixilik!
Ez othoi egin nigarrik!
Hire semia bizi bada,
Mauliala dün juanik'²⁵

²³ IDEM, *ibid.*, 263-264 or.

²⁴ IDEM, *ibid.*, 264 or.

²⁵ IDEM, *ibid.*, 264 or.

b. *Bigarren azpisekuentziako testuak*: Amaren ibilera berriro, oraingoan Jaun Kuntiaren borthala.

(11) 'Marisantzen lasterra
Jaun Kuntiaren borthala:
Ai, ei, eta, jauna nun düzie
ene seme galanta?'

(12) 'Hik bahiena semerik
Bereterretxez besterik?
Ezpeldoi-altian dün hilik;
abil, eraikan bizirik...'²⁶

c. *Teknika literarioa*: Bigarren sekuentziako bi azpisekuentzia hauek anaforaz hasten dira, kontraera era paralelistikoan ematen dela. Anaforek markatzen dute kontraeren berdintasuna, amaren ibilera; eta sarrera ematen diote eszena berriko elkarrizketari. Esaldi berdinez markatzen dira, bai sekuentziak, bai azpisekuentziak. Baladan agertzen da simetria erabiltzeko joera poemaren eraikuntzan.

4.1.4. *Bukaera*: *Ezpeldoiko jende eta etxearentzat poemak biltzen dituen azken sentimentuak.*

a. *Erremateko testuak*

(13) 'Ezpeldoiko jentiak,
Ala sentimendü-gabiak!
Hila haiñ hüllan ükhen-eta
deüsere etzakienak!'

(14) 'Ezpeldoiko alhaba
Margarita deritzen dena:
Bereterretxen odoletik
ahürkaz biltzen ari da'

(15) 'Ezpeldoiko bukhata,
Ala bukhata ederra!
Bereterretxen athorretarik
hirur dozena ümen da'²⁷

b. *Teknika literarioa*: Amaren sentimentu hauek zedarritzekoan, berriro anaforez baliatzen da bertsogilea. Berriro ere

²⁶ IDEM, *ibid.*, 265 or.

²⁷ IDEM, *ibid.*, 265-266 or.

errepiken bidez markatzen dira erremateko iskin-harriak eta bertako estrofen ertz berdinak, poemaren zati hau tratamendu bereziaz isladatzen dela, honekin poemari berezko dituen dimentsioak emanez eta estetika gauzatuz.

4.2 - Errege Jan balada

4.2.1. *Sarrera: Egoerazko hasiera, kontaerazko sintagmez eraikia, kontrastean aurkeztuz, erregea zauriturik, hor dator armadetarik, eta ama alegaririk, etxean dago baraturik.*

a. *Testua*

‘Errege Jan, zauriturik, jin izan da armadetarik:
Am’anderia baratu ziozu etxian alagerarik’²⁸

b. *Teknika literarioa*

Hau du baladak kontaeraz emaniko pasarte bakarra. Horregatik, erromantze-eszenaren trataera du gaiaren emankizunak.

4.2.2. *Lehenengo eszena: Errege Jan eta am’anderia elkarrizketan.*

a. *Testuak:*

‘Errege Jan, kontsola zite, korajereki sar zite:
Zure emaztiak errege txipi bat barda sorhü ükhen dizu’
‘Ez ene emaztiagatik, ez errege txipi bat gatik,
ni enaiteke kontsola. Haiak biak jakin gabe, ama, hiltzeko ohe bat!’²⁹

b. *Teknika literarioa*

Egoera desberdinen arteko dialektika: amak semea adoretu nahi du, eta semeak hiltzeko ohe bat eskatzen. Egoerazko hasiera: errege-haurraren jaiotza eta erregearen heriotza.

4.2.3. *Bigarren eszena: Am’anderia eta honek ‘ene alhaba’ deitzen duena elkarrizketan. Ezarian-ezarian ematen zaio erreginari gertatuaren berri. Planteiamendua da baladaren egitura dinamikoan. Prozesu bat adierazteko urratsak markatzen dira. Galde-erantzun finetan ikasiko du senarraren heriotzaren berri.*

²⁸ Y. LAKARRA, K. BIGURI, B. URGULL, *ibid.*, 93 or.

²⁹ *IIDEM*, *ibid.*, 93 or.

- a. *Lehen bi galderak eta alabaren iruzkina*: testuak
'Am'anderia, zer die mithil hoiek, hainbeste nigar marrasketan?
Ene alhaba, ezin begira, galdü diñe zaldi gris bat.
Am'anderia, zer die neskato hoiek, hainbeste nigar marrasketan?
Ene alhaba, ezin begira, haotse diñe ürh'untzi bat,
Ez zaldi gris batengatik, ez ürh'untzi batengatik
ez othoi egin nigarrrik! Errege Janek ekharriko dizü
ürhe eta zilhar armadetarik³⁰

b. *Teknika literarioa*

Formula paralelistikoz eginak lehenengo bi estrofak, berdin esaldien egiturak, deikiak, aditzak eta partikulak, sustantiboak eta efektu mnemoteknikoak. Hirugarren estrofan alabaren iruzkina dator, galde-erantzun prozesua hautsiz.

- c. *Bigarren multzoko galderen testuak*:
'Ene ama, othoi errazü, khantü hoiek zer diren hain gora?
Ene alhaba, deüserik ez, profesionia dün joaiten.
Am'anderia, zer zaia behar düt jaontsi, ohe hontarik jalkhitekoko?
Ene alhaba, xuria, gorria, ederrena düken beltza.
Am'anderia, zer dü lur santü hunek hain gora dagoenian?
Ene alhaba, ezin begira, Errege Jan dün ehortzirik!³¹

d. *Teknika literarioa*

Berriro ere, formula paralelistikoak datoz, aurreko puntuan aipatu dugun baliabideak erabiliz. Esaldien osagai beratsuak errepikatzen dira, pedagogia erratzuz, bertsogintza ekonomizatuz, efektu akustikoak parekatuz eta prozesua azpimarratuz.

4.2.4. *Hirugarren eszena: Alabak am'anderiari eskatzen dio jaiio den semea artaz hazi dezan. Bukaerako gomendioetan sartzan da alaba, errege txikia amari gomendatuz, berak bizitzeko gogo gutxi agertzen duelarik.*

- a. *Testua*
'Am'anderia, oritzü giltz hoiek, ürhe eta zilharren hoiek.
Ete errege txipitto hori artha handieki eraik³²

³⁰ IDEM, ibid., 94 or.

³¹ IDEM, ibid., 94 or.

³² IDEM, ibid., 94 or.

b. *Teknika literarioa*

Deikiaren bidez markatzen du elkarrizketaren urrats berria, eszena berria. Gainerakoan, hausten du aurreko estrofen paralelismoa, nahiz eta kontuan duen baladak testugintza osoaren simetria, bukaerako sekuentziari hasiera emanez.

4.2.5. *Bukaera: Poemaren errematea, lur santuari zuzendutako hizketaldia.*a. *Testua*

‘Lür saintia, erdir’adi, ni barnen sar ahal nadin!...
 Lür saintia erdiratü, eta nik Errege Jan besarkatü.
 Lür saintia, zerr’adi, ni barnen bara ahal nadin!
 Lür saintia da zerratü, ni Errege Janeki baratü³³

b. *Teknika literarioa*

Lur santuari da mintzo zuzen-zuzenean. Formulak paralelistikoki emanak, osagai berak erabiliz: deikia, agintekera, desirazko perpausak. Eta bi esaldi, azalean kontraerazkoak direnak, baina azken batean desiren mundutik erre-alitatera nahi luke salto egin, senarraren alboan ikusten duelarik bere burua, lurpean besarkatzeko, harekin baratzeko.

Bi baladotan ikusi dugu genero honen narratibismoa deitu duguna. Egitura sintagmatiko berezia, kontraeraz eta elkarrizketaz osatua, lehenengoan kontraerak agintzen duelarik, eta elkarrizketak bigarrenean. Gero, sekuentzien eta azpisekuentzien kokaera simetrikoa, edota asimetrikoa hala behar denean, egitura hori teknika bereziz azpimarratzen dela, batez ere klitxe paraleloekin, eta hauek anaforez, esaldi berdinez eta erritmo berdinez jantziaraziz. Egitura dinamikoa ere bistaratzen da, sarrera, planteiamentu, irtenbidea eta bukaera nabarmentzen direlarik baladaren barne-prozesuan. Hemen datza genero honi kontapoesia deitzeko arrazoia eta oinarri literarioa, narrazioaren presentzian.

5. TELEOLOGISMOA

Badira olerki generoak, hala nola alegiak, helburu moralizatzailea dutenak eta irakatsi moral batez amaitzen direnak. Balada, ordea, ez da horietakoa, nahiz eta beti berekin eraman gizarte edota gizabanako eredu bat, sentimentu, nahiz jokabide jakinak, gauzatzera eragiten dutena.

³³ IIDEM, *ibid.*, 95 or.

Bestalde, obraren gogoeta morala ez da berdina balada tradiziozkoetan eta arruntetan, azken balada hauek damutasunari eta abertimentu moral erretorikoari emanak direlarik. Hurbilago daude balada arruntak XVIII-XIX. mendeetako joerekin, irakatsi morala zuzenean sartzen dutenekin. Ez hala, ordea, balada tradiziozkoetan, hauek helburu moralizatzailea zeharka adierazten dutelarik.

Aurreko bi ereduetan ikus daitekenez, "Bereterretxen khantoria" eta "Errege Jan" poemetan, ez da aipatzen zuzeneko irakatsi eta moralejarik, baidetik eta bihotza hunkitzea bilatuz, sentimentuen ederra erakutsiz eta jokabide miragarriak gauzatuz. Adibidez Bereterretxen khantorian ezpeldoitarrangako sentimentuak eta gogoeta gizakoiak; edota "Errege Jan" baladan alargunaren sentipen tragikoak ispilatuz, edota maitasuna jarriz biziaren gainetik, baita ama izateak eska lekizkiokeen eginkizun guztien aurretik erè.

Ekar ditzagun hona beste zenbait baladen bukaerak:

a. *Aldaztorrea*

'Nai dan seme nai dan alaba,
Aldaztorrean parte izango dona'³⁴

b. *Anderea gorarik*

'Urgainean eginen diat zubia
han ereinen ogitto hazi gorria
han jin arte ogizko ophil xuria
ez duk izanen Amaren barkhamendua'³⁵

c. *Frantziako anderea*

'Ai neure amaginarreba
muskerrez betia
subeak egingo al dautsu
arratserako ohia'³⁶

d. *Hiru kapitainak*

'Hori hola egin baduzu
behar bezalakoa zira zu
Moltsan sartzen tut eskuak
zure ezkonarazteko,
jaun gazte aberats batekila
zure kalitateko'³⁷

³⁴ R.M. AZKUE, *ibid.*, 934 or.

³⁵ Y. LAKARRA, K. BIGURI, B. URGULL, *ibid.*, 65 or.

³⁶ IIDEM, *ibid.*, 104 or.

³⁷ IIDEM, *ibid.*, 108 or.

e. *Neska ontziratua*
 'Hiru ehun lekhotan
 dago itsas leihorra.
 Oi Ama anderea
 so egizu leihora
 zur'alaba gaixoa
 uhinak derabila'³⁸

Ez da doktrinarik zuzenean ematen; esenpluotan bi era daude protagonisten jokabideak ordaintzeko: saria eta zigorra: saria behar bezala jokatzen duenari, zigorra modu onarrezinean jokatzen duenari. Saria aipatu adibide horietan: 'parte izatea Aldaztorrean', 'aitak ezkontza agintzea bere kalitateko gazte batekin'. Eta zigorra, berriz, amak ez barkatzea semeari, sugearekin lo egin dezan desiratzea, edota arriskuan sartzeak heriotzara eraman duela neska, tragikoki adieraztea.

Kontapoesia baten errematean gaudenez, narratiba tradiziozkoak bukarerako dituen prozeduretz ohartu beharra daukagu, generoaren estiloaz jabetu gaitzen. Aipatu ditugun adibideetan, sariari eta zigorrari dagozkienean, helburu hauek aurki daitezke: ustegabekoa dago protagonista sariztatzen den haietan; eta tragikotasun hunkigarri edo latza dago protagonistak zigorkatzen diren haietan. Helburu pedagogikoa ez da zuzenean aipatzen, baizik eta eredu kolektiboan, ezkutuan doan hartan, irudikatzen da.

a. 'Aldaztorrea' baladan, kanpora botatako erreinak, etxean parte izango du, haurtxo bat daramalako erraietan. Ustegabeko bukaera, erremate on batean.

b. 'Hiru kapitainak' baladan, birjinitatea gordetzeko hilarena egin duen neskaren kasuan, ustegabeko sinbolikoa: hirugarren egunean lurpetik bizirik ateratzen du aitak, bukaera ezinhobea duelarik, sari eta guzti. Prozesu iniziatiko jakin batekin jokatzen du autoreak.

c. 'Anderea gorarik' baladan, erasotze batekin bukatu ohi da. Hemen 'impossibilia' topikoaren erabilpen interesgarri bat du, 'amaren barkamena oraindik ezinago jotzen duela'³⁹.

d. 'Frantziako anderea' baladan, andereak amaginarreba narraztiekin konparatzen du, eta hauekin ohera dadila desiratzen. Destainezko eraso bortitza.

³⁸ IIDEM, *ibid.*, 139 or.

³⁹ IIDEM, *ibid.*, 67 or.

e. 'Neska ontziratua' baladan, zuhurtziaz ez jokatzegatik datorren heriotzaz ari delarik, amari dei egiten zaio leihora atera dadin eta ikus dezala alaba gaixoa uhinak darabilela. Irudi lazgarri eta hunkigarria.

Hitz bitan, ez dute esaldi doktrinazkorik baina bai prozedura egokirik, kontaera bukatzen den hartan, moralezko helburu pedagogiko bat susmarazteko. Kontapoesiak narratibaren bukaerako helburua lortu behar du, eta gainera helburu etiko jakingarria lortu, baloreak erakargarri eginez eta hunkigarritasuna buru-bihotzeratuz, kantua inguru.

6. LABURBILDUZ

Euskal balada tradiziozkoen trazuak azpimarratu ditugu, poema multzo jakin honen ezaugarriak arakatzeko azpimarratu ere, oinarri tipologiko eta historiko jakinetatik abiatuz.

Gaiaren tratamantuan kontuan eduki ditugu kontapoesiaren eraikuntza formalak, zenbait alderdi estilistiko finkatuz, deskribatuz eta balioztatuz. Orain ezaugarri onaipamen laburra eginez, lan honen ondorioak laburbil ditzagun:

6.1. Arkeologismoa

Alderdi hau nabararaziz, esan nahi dugu, poema dastatzerakoan edo aztertzerakoan, lehenagoko baladen aztarrenak aurkitzen direla azpian, poemaren zaporea identifikatuz. Egia da sentsazio hori bera aurki litekeela beste ahozko literatur generoak erabiltzerakoan. Baina ezaugarri hau, arkeologismoarena, bereziki nabari da kutsadura dagoen testuetan, hala nola balada zaharretan eta tradiziozkoetan.

6.2. Polimetrismoa

Eredu metriko desberdinetara jo du euskal kontapoesiak. Hirutatik bi ohiko estrofetara biltzen badira ere, dozena bat estrofa-mota badira baladetan agertzen direnak. Eta estrofaz gain, beste modulu metrikoak bilatzen direla, hala nola errepikenak, tiradenak, periodoenak, eta baita molde librenek ere. Eta joera da balada batek melodia bat edukitzera. Alderdi hau nabari ohi da beste ahozko poesi generoetan, baina baladetako berezitasun, askatasun eta prozedura antzinakorik gabe.

6.3. Miniaturismoa

Sarrerako estrofa, edo estrofak, modulu enblematikoak izan ohi dira, balada osoaren logotipo gertatzen delarik. Hori beste herri-poemetan ere gertatu ohi da. Baina ez dira kroniken hasierak, baizik eta txikian poema osoaren pathosa damate, goi mailako *incipit* bat ezarriz.

6.4. Narratibismoa

Kontakizunaren sekuentziak eta azpisekuentziak eraikitzeke artea; eta hauek teknikoki azpimarkatzeko prozedurak; berorien kokapen simetriko nahiz asimetrikoak; kontraerak eta elkarrizketak txandatze egokian emateko artea. Baladen zatirik garrantzitsuenak da, eta hemendik bide dator genero honi kontapoesia deitzea.

6.5. Teleologismoa

Moral-ereduen zuzeneko aipamena baino gehiago, zeharka bezala helburu pedagogiko bat nabari da, balio tradiziozkoekin eta sentimentu sakonekin uztartua. Puntu honetan badute baladek antzekotasunik herri-lirikako ereduarekin. Baina euskal kontapoesian ez da hain nabari neo-klasizismoaren eragin zuzenagoa, XVIII. mendetik honako lirikan bezala.

Lan honetan euskal baladen zenbait alderdi estilistiko aipatu ditugu, poemenek egiturak aztertuz. Ikuspegiok esku-emate bat izan nahi dute euskal kontapoesiara hurbiltzen direnentzat. Poesigintzatik eginiko oharkizunak dira, literaturaren alorretik jasotako ikuspegiak. Ahalegin bat literatur ereduak alderdi jakin batetik ikusteko, eta, ahal bada, gure tradiziozko altxorraz gehiago gozatzen hasteko. Norbaitek aterako ahal du bere osoan gure susmoaren hari muturra.